

Sport- en speelplekken in de openbare ruimte

Onderzoeksopzet

20 MAART 2024

DEFINITIEF

Deze onderzoeksopzet is een document van de Rekenkamer Amsterdam en bevat de opzet van het onderzoek *Sport- en speelplekken in de openbare ruimte*.

U kunt het digitale document raadplegen op [de projectpagina](#).

Inhoudsopgave

Leeswijzer.....	2
Aanleiding.....	3
Context.....	4
1 Ruimte voor sporten en spelen in de openbare ruimte	4
1.1 Gemeentelijke doelen voor sport- en speelplekken.....	4
2 Spreiding van sport- en speelplekken in Amsterdam.....	5
3 Beheer van sport- en speelplekken.....	8
3.1 Stad Zijn: onderhoud en vervanging van sport- en speelplekken.....	8
3.2 Stad Verbeteren: uitbreiden en verbeteren van sport- en speelplekken.....	9
3.3 Stad Maken: het plannen en plaatsen van nieuwe sport- en speelplekken	10
Opzet onderzoek.....	11
4 Doelstellingen	11
5 Onderzoeksvragen	11
6 Aanpak	12
7 Afbakening	12
8 Planning.....	12
9 Onderzoeksteam	12
Bijlage 1 - Algemene werkwijze rekenkamer	13
Eindnoten	14

Leeswijzer

In deze onderzoeksopzet gaan we eerst in op de aanleiding en context van dit onderzoek. Vervolgens presenteren we de opzet van het onderzoek, waarbij we ingaan op de doelstelling, de onderzoeksvragen, de aanpak en de afbakening. Tot slot volgt informatie over de planning van het onderzoek.

Aanleiding

Onderzoeksprogramma

In ons **Onderzoeksprogramma 2023-2024** kondigden we een onderzoek aan met het thema 'inrichting en onderhoud van de openbare ruimte'. We kozen voor dit thema omdat uit onze inventarisaties van onderzoekswensen van raadsleden en bewoners (eind 2022) bleek dat zij zich zorgen maakten over de kwaliteit en de toegankelijkheid van de openbare ruimte. Ook deden raadsfracties bij ons de suggestie om aandacht te geven aan het (langlopende) onderhoud in de openbare ruimte.

Verkenning van onderwerpen

Naar aanleiding van de opname van het thema in het onderzoeksprogramma hebben we eerst een verkenning uitgevoerd. Uit deze verkenning zijn verschillende mogelijke onderzoeksonderwerpen naar voren gekomen, waaronder het onderwerp 'sporten en spelen in de openbare ruimte'. Voorbeelden van andere mogelijke onderzoeksonderwerpen waren 'straatverlichting' en 'kunst in de openbare ruimte'. De mogelijke onderzoeksonderwerpen hebben we vervolgens intern gewogen om uiteindelijk te kiezen voor het onderwerp 'sport- en speelplekken in de openbare ruimte'.

Selectie onderwerp

Bij het selecteren van het onderwerp hebben we in onze afweging rekening gehouden met een aantal factoren. Ten eerste met onze recente, lopende en geplande onderzoeken die het thema 'openbare ruimte' raken. Daarnaast is rekening gehouden met de waarde die het gemeentebestuur hecht aan het kunnen sporten en spelen in de openbare ruimte. Ten slotte is bij de keuze voor het onderzoeksobject rekening gehouden met mogelijkheden voor het geven van invulling aan onderzoek van het horizontale thema 'kansengelijkheid' en de mogelijkheden om bewoners te betrekken bij het onderzoek.

Context

1 Ruimte voor sporten en spelen in de openbare ruimte

De gemeente Amsterdam telt honderden openbare sport- en speelplekken, waaronder voetbal- en basketbalveldjes, skatebanen, fitnessapparaten en speeltuinen.ⁱ De meeste van deze sport- en speelplekken worden door de gemeente beheerd. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam (hierna: het college) vindt het belangrijk dat bewoners buiten kunnen sporten en spelen. Volgens hen bevordert dit de aantrekkelijkheid van de stad en de gezondheid van de bewoners.ⁱⁱ Bovendien hebben sport en spel volgens het college een belangrijke sociale en verbindende functie.ⁱⁱⁱ Op sport- en speelplekken komen jong en oud namelijk samen om elkaar te ontmoeten, te sporten en te spelen.

1.1 Gemeentelijke doelen voor sport- en speelplekken

In de *Omgevingsvisie 2050* is het Amsterdamse beleid en de visie op de fysieke leefomgeving vastgelegd. Hierin staat onder andere dat de stad zo ingericht wordt dat het bewoners uitnodigt tot bewegen, spelen en sporten.^{iv} Een groene en verkoelende omgeving staat daarbij centraal, aldus het gemeentebestuur. De *Omgevingsvisie* is verder niet concreet over de gemeentelijke doelen met betrekking tot sporten en spelen.

Voor het beheer van de gehele openbare ruimte, waaronder de sport- en speelplekken, hanteert de gemeente "vijf principes voor hoogwaardig beheer",^v namelijk: 1) functionaliteit, 2) duurzaamheid, 3) aantrekkelijkheid, 4) participatie en 5) kostenefficiëntie. Deze vijf principes zijn uitgebreid uitgewerkt in het beleidskader *1Amsterdam Heel & Schoon*. Verder streeft de gemeente ernaar om in 2025 de openbare ruimte op het niveau 'verzorgd'¹ (het onderhoudsniveau tussen 'sober' en 'top') te beheren en het achterstallig onderhoud aan te pakken.

In het *Strategisch plan sporten en spelen in de openbare ruimte* (2021) beschrijft de gemeente dat het doel is om voldoende en kwalitatief goede ruimte te hebben om in te kunnen sporten en spelen. Een 'kwalitatief goede ruimte' wordt door de gemeente beschreven als een sport- of speelplek die aansluit bij de lokale behoefte van de gebruiker, de sporter en het spelende kind. Daarnaast moet de ruimte ook in technische zin voldoen aan vastgelegde eisen met betrekking tot veiligheid, duurzaamheid en beheerbaarheid, en aansluiten bij "bredere opgaven in de omgeving". Voorbeelden van dit soort opgaven zijn waterhuishouding, het beheren van groen en het creëren van sociale veiligheid.

Ten slotte heeft de gemeente verschillende doelen met betrekking tot verschillende ontwikkelingsfasen en behoeftes van de stad.^{vi} Voor bestaande sport- en speelplekken wil

¹ 'Verzorgd' staat gelijk aan CROW B. CROW is een beheersystematiek voor de openbare ruimte.

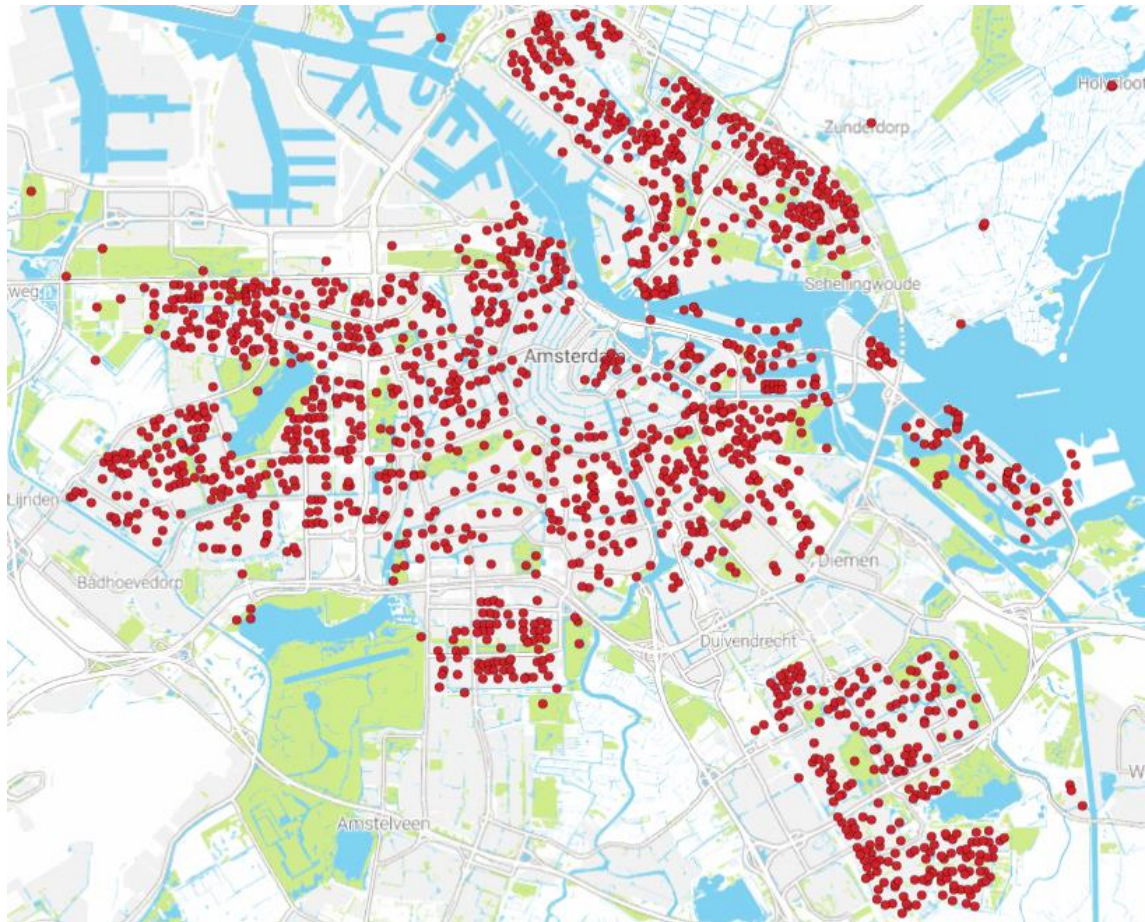
de gemeente deze heel, schoon en veilig houden. Daarvoor voert de gemeente dagelijks onderhoud uit en wordt er periodiek gemonitord en geïnspecteerd om de kwaliteit te meten.^{vii} Voor het verbeteren van bestaande sport- en speelplekken wil de gemeente aansluiten bij de lokale behoefte en meerwaarde creëren voor de buurt, in overleg met de buurt.

2 Spreiding van sport- en speelplekken in Amsterdam

In februari 2024 kregen wij een dataset van de ambtelijke organisatie van de gemeente Amsterdam. Deze dataset bevat 1.669 sport- en speelplekken in de gemeente Amsterdam, inclusief stadsgebied Weesp. Uit een eerste verkenning van de data blijkt dat sport- en speelplekken over de hele gemeente verspreid zijn (zie afbeelding 1).² Het valt op dat er op verschillende stukken stad sterke clustering (veel rode bolletjes) plaatsvindt en dat er in verschillende buurten waar ook gewoond wordt, bijvoorbeeld in het Centrum, Watergraafsmeer en Oud-Zuid, 'grijze vlekken' te vinden zijn (relatief weinig rode bolletjes). Hier is buiten sporten en spelen niet voor iedereen dichtbij. Er zijn hiervoor verschillende potentiële verklaringen. Het centrum is bijvoorbeeld een oud en relatief dichtbebouwd deel van de stad, en is grotendeels bebouwd voordat sport- en speelplekken een fenomeen waren. Tevens kent het gebied een sterke mate van functievermenging. Watergraafsmeer heeft weer grote sportparken die niet tot de openbare ruimte behoren maar wel een belangrijke voorziening zijn voor sporten en bewegen. Ten slotte kent Oud-Zuid een aantal grote (openbare) sportgelegenheden die de relatief lage dichtheid van sport- en speelplekken mogelijk kunnen verklaren.

² De kaart bevat geen data van sport- en speelplekken in Weesp omdat er voor Weesp geen coördinaten in de dataset waren opgenomen. De verkregen data bevatte 60 sport- en speelplekken in Weesp. De overige 1.609 sport- en speelplekken zijn in andere delen van de gemeente Amsterdam te vinden.

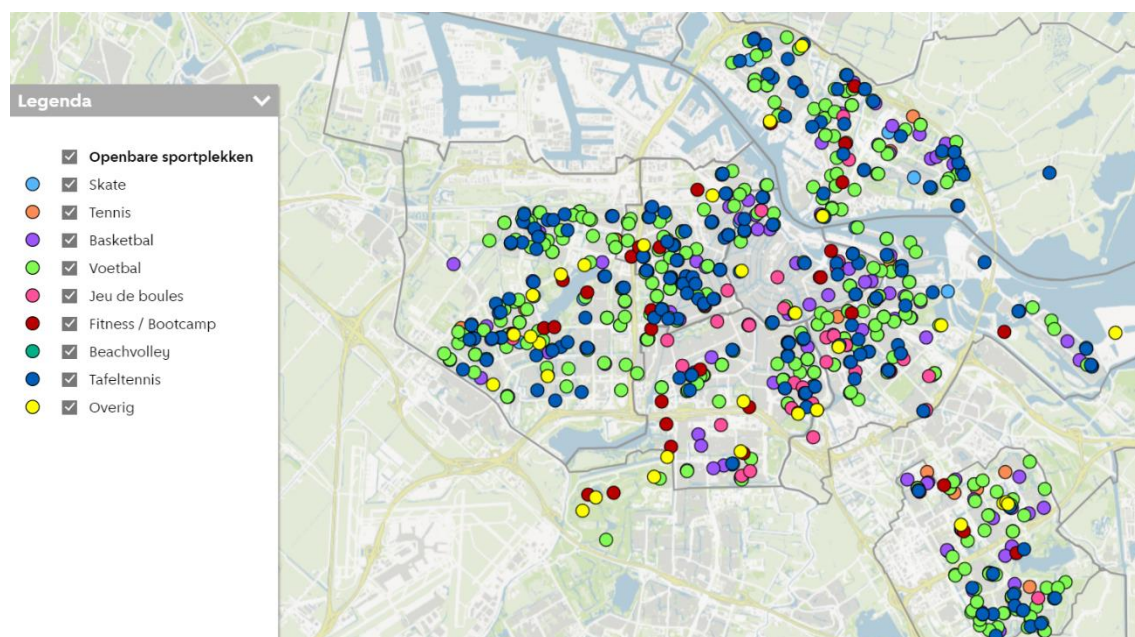
Afbeelding 1 - Sport- en speelplekken gemeente Amsterdam, exclusief Weesp

Bron: Gemeente Amsterdam, Rekenkamer Metropool Amsterdam.

De ontvangen data uit 2024 bevatten geen splitsing naar sport- of speelplek. Uit een korte verkenning van [open data van de gemeente uit 2006](#) blijkt dat Amsterdam minstens achthonderd openbare sportplekken kent (zie ook afbeelding 2). Dat zou dus betekenen dat het aanbod van sport- en speelplekken voor ongeveer de helft uit sportplekken en voor de helft uit speelplekken bestaat. Daarbij dient wel rekening gehouden te worden met het feit dat op veel locaties zowel gesport als gespeeld kan worden, waardoor er een nu nog onbekende overlap is tussen sport- en speelplekken.

Afbeelding 2 - Kaart met openbare sportplekken

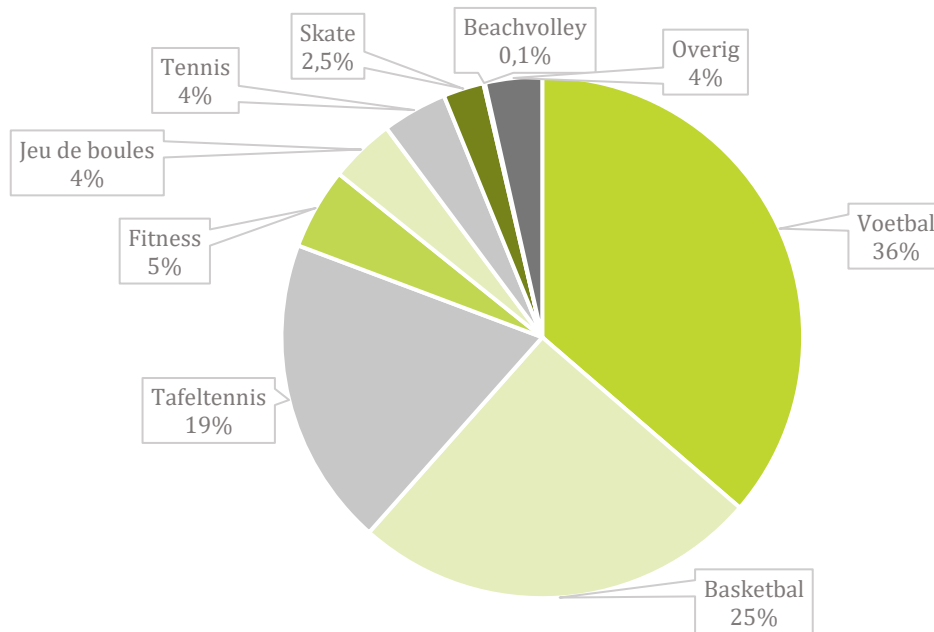

Bron: Gemeente Amsterdam via: [weblink](#).

Verdeling van soorten sport bij sportplekken

Uit de open data van 2006 blijkt het volgende (zie ook figuur 1). Van het totale aanbod van sportplekken was destijds 36% bestemd voor voetbal, 25% voor basketbal en 19% voor tafeltennis. Daarnaast was er een beperkter aanbod van sportplekken voor fitness (5%), jeu de boules (4%), tennis (4%), skate (2,5%) en beachvolley (0,1%). De ontvangen informatie van 2024 geeft geen inzicht in de verdeling van sportplekken over de verschillende sportactiviteiten. We weten niet in hoeverre de verdeling in 2006 overeenkomt met de actuele verdeling.

Figuur 1 - Taartdiagram met verdeling van sportplekken naar aandeel

Bron: Gemeente Amsterdam via: [weblink](#).

3 Beheer van sport- en speelplekken

In het *Strategisch Plan Sporten en Spelen in de openbare ruimte* (Gemeente Amsterdam, 2021) hanteert de gemeente drie categorieën van beheer:

- 1 Onderhoud en vervanging. Dit noemt de gemeente '**Stad Zijn**'. Binnen deze categorie bestaat er nog een onderscheid tussen dagelijkse schoonmaak en groot onderhoud;
- 2 Uitbreiden en verbeteren van bestaande sport- en speelplekken. Dit noemt de gemeente '**Stad Verbeteren**';
- 3 Het aanleggen van nieuwe sport- en speelplekken binnen gebiedsontwikkeling. Dit noemt de gemeente '**Stad Maken**'.

Deze drie categorieën van beheer zijn in de ambtelijke organisatie bij verschillende organisatieonderdelen belegd. In de volgende subparagrafen gaan we dieper in op de drie categorieën van beheer.

3.1 Stad Zijn: onderhoud en vervanging van sport- en speelplekken

Het aanleggen van sport- en speelplekken in de stad betekent ook dat de gemeente de sport- en speelplekken moet onderhouden. Onder 'onderhoud' vallen alle activiteiten die gericht zijn op het in stand houden of verbeteren van de kwaliteit, veiligheid en functionaliteit van de sport- en speelplekken. Voorbeelden van dit soort activiteiten zijn het inspecteren, repareren, reinigen en vervangen van sport- en speeltoestellen.

De noodzaak van adequaat assetmanagement

Sport- en speelplekken zijn 'assets'. Assets zijn objecten in de openbare ruimte die in beheer van de gemeente, zoals speeltuinen, bankjes, lantaarnpalen, bruggen, enzovoort. Goed assetmanagement³ en een bijbehorend assetmanagementsysteem zijn belangrijk om te voorkomen dat assets zoals sport- en speeltoestellen defect, verouderd, vervuild of gevaarlijk worden. In het beleidskader *Amsterdam Heel en Schoon* (2017) is het gemeentelijk kader voor het beheer van assets vastgesteld. Daarin staat ook dat de gemeente voor alle Amsterdamse assets één managementsysteem wil implementeren. Uit onze eerdere onderzoeken (2015; 2023) blijkt echter dat de gemeente het gewenste assetmanagementsysteem nog niet volledig heeft geïmplementeerd.^{viii} Het is daarom voor ons nog een vraag in hoeverre de in het beleidskader *Amsterdam Heel en Schoon* uitgewerkte principes zijn toegepast in het beheer van sport- en speelplekken.

Verdeling van de taken over twee organisatieonderdelen

Sinds 2019 stuurt de gemeente met het Programma Stadsbehoud op het onderhoud van de openbare ruimte. Amsterdam kent een scheiding tussen enerzijds het dagelijks onderhoud en schoonmaak, en anderzijds het vaste grootonderhoud en eventuele investeringen in verbeteringen.^{ix} Het dagelijks onderhoud en de schoonmaak worden uitgevoerd door de directie Stadswerken en het vaste grootonderhoud door de directie Verkeer en Openbare Ruimte. Investeringen in verbeteringen van sport- en speelplekken gebeuren incidenteel door de stadsdelen.

Financiering van onderhoud

Eerder hebben we als rekenkamer onderzoek gedaan naar het beheer van andere assets van de gemeente. Uit eerder rekenkameronderzoek (2015) bleek dat niet voor alle assets structurele onderhouds- en vervangingsbudgetten beschikbaar waren.^x Hierdoor moest er een aanvraag worden gedaan voor incidenteel budget voor noodzakelijk onderhoud en vervanging, waarbij de aanvraag concurreert met andere incidentele budgetaanvragen. Ook uit het vervolgonderzoek (2023) blijkt dat er nog niet gewerkt wordt met structurele vervangingsbudgetten.^{xi} Of dit ook geldt voor de budgetten voor sport- en speelplekken weten we in deze fase van het onderzoek nog niet. Volgens een betrokken ambtenaar zijn er wel structurele budgetten beschikbaar, maar staan deze de afgelopen jaren steeds meer onder druk.^{xii}

3.2 Stad Verbeteren: uitbreiden en verbeteren van sport- en speelplekken

Soms is een sport- of speelplek aan een uitbreiding of een verbetering toe. Het verbeteren van sport- en speelplekken kan meerdere aanleidingen hebben. Ten eerste kan een aanleiding een reguliere vervangingsopgave zijn, als (een deel van) de sport- of speelplek is afgeschreven. Een tweede aanleiding kan een directe vraag van bewoners zijn, bijvoorbeeld door middel van een buurtinitiatief. Een derde aanleiding kan een

³ "Assetmanagement helpt overheden en de hen omringende partijen bij het professioneel beheren van de openbare ruimte en infrastructuur", aldus [kennisplatform CROW](#).

gebiedsgerichte of stedelijke opgave zijn, zoals het meer toegankelijk maken van speelplekken, of het diversifiëren van het aanbod in de wijk.^{xiii}

Verdeling van de taken

Verbeteringen gebeuren voornamelijk op projectmatige basis met incidentele budgetten of subsidies, en worden gedreven vanuit de gemeentelijke ambitie om 'gebiedsgericht' te werken. Zowel de gemeentelijke directie Verkeer en Openbare Ruimte als de stadsdelen zijn hierbij betrokken.

Financiering van investeringen

Financiering gebeurt vanuit uiteenlopende incidentele budgetten en door meerdere organisatieonderdelen, zowel directies als stadsdelen.^{xiv} Zo is er, gekoppeld aan de uitvoering van het *Strategisch plan sporten en spelen in de openbare ruimte*, sinds 2021 een impulsbudget beschikbaar voor het verbeteren van bestaande sport- en speelplekken (in 2023 en 2024 zo'n € 2 miljoen). Een ander incidenteel budget waaruit geput kan worden, is het Stedelijk Mobiliteitsfonds, dat wordt gefinancierd met opbrengsten uit parkeergelden. Voor zover wij nu weten zijn er geen structurele budgetten voor het uitbreiden en verbeteren van sport- en speelplekken.^{xv}

3.3 Stad Maken: het plannen en plaatsen van nieuwe sport- en speelplekken

Ten slotte legt de gemeente nieuwe sport- en speelplekken aan in gebiedsontwikkelingen, bijvoorbeeld als er een nieuwe woonwijk wordt gebouwd, of bij/door transformatie van een bedrijventerrein naar woonwijk.

Aanleg binnen gebiedsontwikkeling

Het aanleggen van nieuwe sport- en speelplekken gebeurt door de projectorganisatie die de leiding heeft over de gebiedsontwikkeling. Voor de aanleg van sport- en speelplekken in nieuwe woonwijken gelden zogenaamde referentienormen.^{xvi} Die referentienormen geven aan hoeveel sport- en speelplekken er idealiter gebouwd zouden moeten worden op basis van het aantal geplande woningen. Echter zijn deze normen beter te zien als richtlijn of handvat, waarvan afgeweken kan worden, bijvoorbeeld omdat er al voorzieningen aanwezig zijn in het aangrenzende gebied.

Financiering binnen de gebiedsontwikkeling

De aanleg van nieuwe sport- en speelplekken wordt gefinancierd binnen de gebiedsontwikkeling. De grondopbrengsten worden dan gebruikt om de inrichting van de openbare ruimte, waaronder sport- en speelplekken, te financieren. Bij afronding van het project wordt de sport- of speelplek overgedragen van de gebiedsontwikkelingsprojectorganisatie naar de organisaties die het dagelijks beheer en onderhoud regelen (V&OR en Stadsbehoud).^{xvii}

Opzet onderzoek

4 Doelstellingen

Het doel van dit onderzoek is drieledig. Ten eerste willen we inzicht verschaffen in de mate waarin de doelstellingen van het gemeentelijk beleid worden behaald met betrekking tot het beheer van sport- en speelplekken.

Ten tweede streven we ernaar om inzicht te bieden in de kosten van onderhoud en verbetering. We willen onder andere weten hoe het onderhoud en verbetering (assetmanagement) zijn geregeld, wat onderhoud en verbetering kost, hoe het onderhoud ervoor staat en in welke mate er wordt geleerd van het verleden om het te verbeteren.

Ten derde willen we inzichten bieden met betrekking tot de verdeling van deze plekken over de stad. Onder beheer verstaan we namelijk ook het algehele beheer van het aanbod en de verdeling hiervan. Daarom zullen we ons ook hierop richten, in combinatie met de perceptie van het aanbod door bewoners van Amsterdam.

Met dit onderzoek willen we bijdragen aan de doeltreffendheid van het gemeentelijk beleid en beheer van sport- en speelplekken in de openbare ruimte. De resultaten van dit onderzoek kunnen het gemeentebestuur ondersteunen bij het nemen van beslissingen over sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte.

5 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt:

In hoeverre is de gemeente Amsterdam doeltreffend in het beheer van sport- en speelplekken in de openbare ruimte?

Om de hoofdvraag te beantwoorden en de doelstellingen van het onderzoek te bereiken, hebben we de volgende deelvragen geformuleerd:

- 1 Hoe zijn het onderhoud en de verbetering van sport- en speelplekken in de openbare ruimte geregeld?
- 2 Voldoet het onderhoud van sport- en speelplekken aan de norm die de gemeente zichzelf stelt?
- 3 Hoeveel geld geeft de gemeente uit aan het onderhouden en beheren van sport- en speelplekken?
- 4 Wat valt op wanneer we kijken naar de verdeling van sport- en speelplekken in de openbare ruimte?

6 Aanpak

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zullen wij gesprekken voeren met betrokken ambtenaren van de directies Ruimte en Duurzaamheid, Verkeer en Openbare Ruimte en Sport en Bos van de gemeente Amsterdam. Op basis van deze gesprekken en aanvullende bronnen willen we in beeld brengen hoe het regulier onderhoud en de verbetering van sport- en speelplekken in de Amsterdamse openbare ruimte zijn geregeld, welke budgetten ermee zijn gemoeid en wat het kost. Daarnaast zullen we ruimtelijke analyses uitvoeren van sport- en speelplekken in Amsterdam, en verkennen we verschillende opties om meer te weten te komen over de staat van het onderhoud en de aansluiting tussen vraag en aanbod.

7 Afbakening

Onder sport- en speelplekken verstaan we delen van de openbare ruimte die specifiek bestemd en ingericht zijn voor sporten en spelen, bijvoorbeeld een voetbalkooi of een speeltuin. We richten ons onderzoek specifiek op het beheer van deze objecten, inclusief het onderhouden, verbeteren en het organiseren van het aanbod. We richten ons vooral op de onderdelen 'Stad Zijn' en 'Stad Verbeteren', en in mindere mate op 'Stad Maken'. Informeel ingerichte delen van de openbare ruimte die zijn ontworpen om sport en spel uit te nodigen vallen buiten de scope van het onderzoek.

8 Planning

Dit onderzoek wordt naar verwachting uitgevoerd in de periode maart 2024 tot en met juni 2024. Daarna volgen de afronding en het bestuurlijk wederhoor. Wij streven ernaar om uiterlijk in september 2024 over de uitkomsten van dit onderzoek te publiceren in verband met het zomerreces.

9 Onderzoeksteam

Onderzoeksteam	
Directeur	Annelies Daalder
Onderzoekers	Erik Oppenhuis (projectleider)
	Tello Heldring

Bijlage 1 - Algemene werkwijze rekenkamer

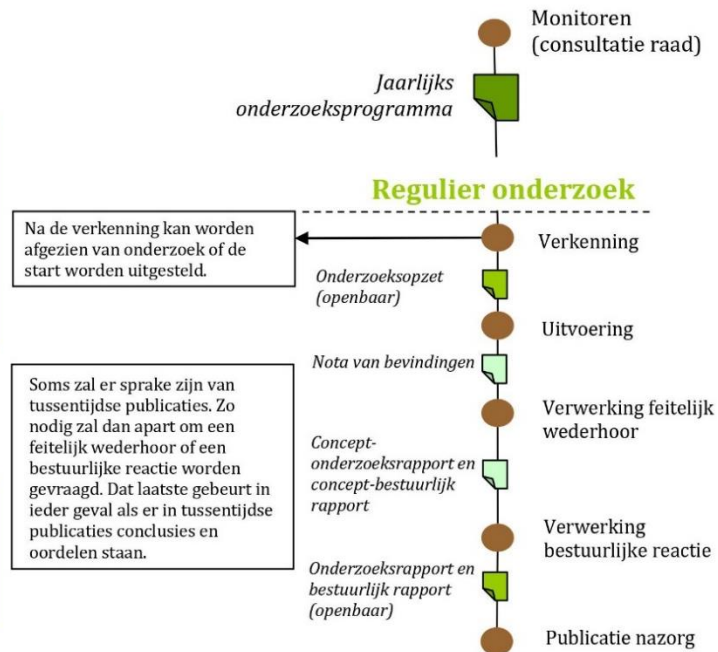
Taak rekenkamer

De rekenkamer heeft de in de *gemeentewet* vastgelegde taak om onderzoek te doen naar de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur.

Missie

- Verbeteren kwaliteit openbaar lokaal bestuur
- Stimuleren van een open debat over de kwaliteit in commissie en raad

Werkwijze

Spelregels

Vooraf

- De rekenkamer mag alle documenten onderzoeken (*gemeentewet art 183¹*) en het gemeentebestuur moet alle inlichtingen verstrekken die de rekenkamer nodig heeft (*idem art 183²*).
- De raad, het bestuur en de betrokken ambtenaren worden vooraf geïnformeerd over de opzet van het onderzoek.

Gesprekken tijdens het onderzoek

- Vóór een afspraak wordt aangegeven of het om een oriënterend gesprek of een interview gaat.
- Bij een interview krijgt de geïnterviewde de gelegenheid om aan de hand van een schriftelijk verslag de weergave van uitspraken te corrigeren. De rekenkamer zal het verslag vertrouwelijk behandelen.

Volg de rekenkamer op social media

Twitter twitter.com/RekenkamerMA
 LinkedIn [linkedin.com/company/rekenkamer-metropool-amsterdam](https://www.linkedin.com/company/rekenkamer-metropool-amsterdam)

Bevindingen & feitelijk wederhoor

- De datum van oplevering van de nota van bevindingen wordt **één maand** van te voren gemeld.
- Bij het feitelijk wederhoor wordt de ambtelijke organisatie gevraagd om feitelijke onjuistheden en relevante feitelijke omissies te melden. Deze informatie wordt **binnen twee weken** verwacht.
- De rekenkamer geeft schriftelijk aan of en zo ja op welke wijze opmerkingen van de ambtelijke organisatie worden verwerkt.

Bestuurlijke reactie & definitieve rapporten

- Er wordt gevraagd om een bestuurlijke reactie op het concept-onderzoeksrapport, waarin commentaar kan worden gegeven bij analyse en aanbevelingen. De reactie wordt **binnen twee weken** verwacht.
- De rekenkamer schrijft vervolgens nog een nawoord waarin wordt gereageerd op de bestuurlijke reactie.
- De raad en het bestuur krijgen de definitieve rapporten (inclusief bestuurlijke reactie en nawoord) 24 uur voor de publicatiedatum onder embargo toegestuurd.
- De wijze van behandeling van het onderzoek wordt in overleg met de raad geregeld.

De rekenkamer kan gemotiveerd afwijken van de standaardprocedure als een onderzoeksproject dat mogelijk en nodig maakt.

1 januari 2021

Eindnoten

- ^I Gemeente Amsterdam, Kaart sportvoorzieningen, geraadpleegd op 9 januari 2024 via: [weblink](#); Buitenspeelkaart, Amsterdam, geraadpleegd op 9 januari 2024 via: [weblink](#); Rekenkamer Metropool Amsterdam, Gespreksverslag van 18 januari 2024.
- ^{II} Gemeente Amsterdam, *Strategisch plan sporten en spelen in de openbare ruimte*, augustus 2021, p. 4.
- ^{III} Idem.
- ^{IV} Gemeente Amsterdam, *Omgevingsvisie 2050*, vastgesteld in 2021, p. 93.
- ^V Gemeente Amsterdam, *Beleidskader 1 Amsterdam Heel & Schoon*, 2017, p. 17.
- ^{VI} Gemeente Amsterdam, *Strategisch plan sporten en spelen in de openbare ruimte*, augustus 2021, p. 28.
- ^{VII} Gemeente Amsterdam, *Beleidskader 1 Amsterdam Heel & Schoon*, 2017, p. 38.
- ^{VIII} Rekenkamer Metropool Amsterdam, *Beheer en onderhoud bruggen* (2015) en het gelijknamige vervolgonderzoek (2023). Bereikbaar via: [weblink](#).
- ^{IX} Rekenkamer Metropool Amsterdam, Gespreksverslag van 18 januari 2024.
- ^X Rekenkamer Metropool Amsterdam, *Beheer en onderhoud bruggen* (2015). Bereikbaar via: [weblink](#).
- ^{XI} Rekenkamer Metropool Amsterdam, Onderzoeksrapport *Opvolgingsonderzoek beheer en onderhoud bruggen*, mei 2023, pp. 13-14. Bereikbaar via: [weblink](#).
- ^{XII} Rekenkamer Metropool Amsterdam, Gespreksverslag van 18 januari 2024.
- ^{XIII} Schriftelijke reactie van de ambtelijke organisatie d.d. 14 maart 2024.
- ^{XIV} Schriftelijke reactie van de ambtelijke organisatie d.d. 14 maart 2024.
- ^{XV} Rekenkamer Metropool Amsterdam, Gespreksverslag van 18 januari 2024.
- ^{XVI} Gemeente Amsterdam, *Amsterdamse referentienorm voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen*, 9 januari 2018, versie 2.
- ^{XVII} Gemeente Amsterdam, *Strategisch plan sporten en spelen in de openbare ruimte*, augustus 2021, p. 28.